

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

גליון 14

פרשת שמות

שבת ל לו

גם לבעל ביטחון - אסור לעמוד במקום סכנה!

מתחייב בנפשו בקום עשה, ומביא על עצמו את העונש בידיים. אך מאידך גם אין להגזים בשמירה יתירה שתבטל אותו מעבודת הבורא.

למעשה קבע שהכלל הוא - שיש להקפיד להיזהר במקום שההיזק מצוי ונדע, כמו שכתבו חז"ל [בגמרא פסחים] שיש להיזהר 'היכא דשכיח היזיקא', אך במקום שאין ההיזק נודע, אין להתירא, כמו שאמרו ריעותא דלא חזינן לא מחזקינן, ואין לו לחכם אלא מה שענינו רואות.

יש להבין את דבריו, שהרי לכאורה אין מהגמרא בפסחים ראייה כיון שמדובר שם שאדם שבדק חמץ - וא"כ הריהו שליח מצוה, ודווקא לכן לא צריך לחשוש מהיזק שאינו מצוי. ואולי בשאר עניני האדם יש לקבוע כללים אחרים? ולחשוש גם לתרחישים רחוקים?

מי שמעין בדברי המס"י, יראה שהוא מדבר על ההנהגה הראויה ביותר להתעלות בעבודת ה', וא"כ ודאי מדובר על בעל ביטחון - שהוא באמת מוגן ושמור כמו שלוחי מצוה, והנידון לגביו אינו מהו הסיכון - אלא רק איך להתנהג.

והם הם דברי ר' ינאי - שחובת הזהרות במקום סכנה חלה גם על מי שבטוח שהוא מוגן ושמור ממנה, כיון שרצון ה' שנשמור את גופינו ולא נכנס למקום סכנה!

ר' ינאי לטעמיה דאמר: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שמא אין עושים לו נס, ואם עושין לו נס - מנכין לו מזכותיו. [לב.]

יש להבין מה החידוש, האיך חשבנו להתיר לאדם לעמוד במקום סכנה, הרי הוא מחוייב בשמירת גופו ונפשו?

מסביר הגאון **רבי אברהם ארלנר** שליט"א שהרי כוחה של מצוות הביטחון להציל את האדם מכל פגע, [כמובא בספרים ובפרט בדברי הנפש החיים המפורסמים]. היה ניתן לחשוב שאדם שמתאזר בכח הביטחון, וממלא את נפשו באמונה שלמה בצור העולמים - נתיר לו לעמוד במקום סכנה.

חידש ר' ינאי שגם אדם שהוא באמת בעל דרגה כזו, אסור לו לעמוד במקום סכנה, ואפילו כשמובטח לו שלא ינזק, כדי שלא יכנס לו מזכויותיו.

כך גם ניתן להבין מדברי המסילת ישרים - שכאשר העמיד את הכללים מתי יש לחשוש מהסכנה ולהתיירא ממנה [בפרק ט'] כתב שה' ברא את האדם 'בעל שכל נכון וסברא נכוחה שינהג עצמו על דרך טוב וישמר מן הדברים המזיקים אשר נבראו לענוש את הרשעים'.

הבורא רוצה שהאדם ישמור את עצמו מהסכנות, והמפקיר את עצמו הוא חוטא ועובר על רצון הבורא! ולא רק זאת אלא שהוא

להתרגל את שמירת הלשון

ת"ר אסכרה באה לעולם - על המעשר, ר' אלעזר ברי יוסי אומר על לשון הרע.

מן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א אומר שאדם שרוצה לקבל על עצמו לא לדבר לשון הרע - שיידע שרק בהתחלה יהיה לו קשה לשבור את ההרגלים הרעים שלו, אבל אחרי שיתרגל לשמור על לשונו יהנה מההרגל החדש.

הנושא הוא גמילה מהרגלים רעים - כמו שצריך להגמל מעישון סיגריות, כך גם צריך לעקור מעצמו את ההרגלים של דיבורים רעים.

ומציע לקבל על עצמו את הקבלות בהדרגתיות - לדוגמה לקצוב זמן מוגבל שבו יתחזק, ואחר כך יוסיף עוד יום ועוד יום, ויראה במשך הזמן שנהיה לו יותר קל ויותר קל, כי בינתיים הוא כבר רכש הרגלים חדשים.

כל אחד יכול לקבל על עצמו כמה שעות של שמירת הלשון ביום, ואם בזמן זה מישוהו ייגש לומר לו דבר רע, יאמר לו בדיוק עכשיו אני בשעת חיזוק בשמירת הלשון, ואין לו מה להתבייש בזה, וכי מה יכול להיות - שיאמרו עליו שהוא 'צדיק'? מה רע להיות צדיק?

כמה שווה להשקיע כדי להיות מזוכר בגמרא?

לכאורה הביטוי 'כדאי הוא הלל' - בכלל לא נשמעת ההתבטאות של ענוה?

אמר הגאון **רבי יעקב פרידמן** שליט"א ששמע פעם הסבר - שהלל התכוון לומר לו: היה שווה להפסיד את הסכום הזה כדי להרוויח מאמר נכבד, עם מסר כל כך עוצמתי בגמרא...

א"ל אתה הוא הלל - שקורין אותך 'נשיא ישראל'! א"ל הן! א"ל אם אתה הוא - לא ירבו כמותך בישראל, א"ל בני, מפני מה? א"ל מפני שאבדתי על ידך ד' מאות זוז, א"ל הוי זהיר ברוחך, כדאי הוא הלל שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוז - והלל לא יקפיד. [ל"א.]

בחובת מחאה אין את ההגנה של התורה

האילנות גרם לדוד המלך לצאת מביתו?

תירץ הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א בשם ספר 'באר יוסף' שודאי חייבים לומר שהדבר שהחריד אותו היה חשש חילול שבת.

ברגע ששמע את הרחשים מכיוון העצים שבחצרו נבהל שמא מישוהו מחלל את השבת בחצר ביתו ע"י תלישה מהמחומר וכדומה, ומיד מיהר למחות בו ולהעמידו על טעותו.

אך ההמשך ידוע - שכל הפסקה מלימוד התורה, גם היא הכרחית לצורך קיום חובת מחאה, מסירה את השמירה וההגנה שהתורה מגינה ומצילה!

הוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה - דלא הוה פסק פומיה מגירסא, אמר מאי אעביד ליה? הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה, אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני, נפק למיחזי, הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה, אישתיק, ונח נפשיה. [ל:]

צריך להבין מה אירע כאן, וכי יעלה על הדעת שדוד המלך 'הסתקרן' לדעת מי מנענע את האילן?

הרי אפילו הפוסק ממשנתו בשביל לשבח את הבריאה, ולומר 'מה נאה אילן זה' מאכילים אותו גחלי רתמים, ומדוע רעש

